

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap**

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Datum 26 mei 2026

Betreft Antwoord op schriftelijke vragen van de leden Podt en Heera Dijk (beiden D66) aan de minister en staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het bericht 'Van 'A Clockwork Orange' tot fantasy-boek: nooit werden zo veel titels uit Amerikaanse bibliotheken verwijderd' en het adviesrapport 'Maken (z)onder druk'

Media en Creatieve Industrie

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie

63922739

Uw brief

4 mei 2026

Uw referentie

2026Z09279

Hierbij stuur ik u, mede namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de antwoorden op de vragen van de leden Podt en Van Dijk over het bericht 'Van 'A Clockwork Orange' tot fantasy-boek: nooit werden zo veel titels uit Amerikaanse bibliotheken verwijderd' en het adviesrapport 'Maken (z)onder druk'.

De vragen werden ingezonden op 4 mei 2026 met kenmerk 2026Z09279.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Onderwijs en Emancipatie,

Judith Zs.C.M. Tielen

De antwoorden op de schriftelijke vragen van de leden Podt en Van Dijk, mede namens Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, over het bericht 'Van 'A Clockwork Orange' tot fantasy-boek: nooit werden zo veel titels uit Amerikaanse bibliotheken verwijderd' en het adviesrapport 'Maken (z)onder druk' met kenmerk 2026Z09279, ingezonden op 4 mei 2026.

Onze referentie
63922739

Vraag 1 Deelt u de mening dat het actief verwijderen of weren van boeken uit bibliotheken en schoolbibliotheken een bedreiging vormt voor de vrijheid van meningsuiting? 1) 2)

Antwoord 1 Ja.

Vraag 2 Deelt u de opvatting dat juist voor jongeren die thuis of in hun omgeving weinig toegang hebben tot informatie of herkenning rondom bijvoorbeeld seksuele diversiteit of genderidentiteit, een laagdrempelige en diverse bibliotheekcollectie van groot belang is?

Antwoord 2 Ja.

Vraag 3 Hoe beoordeelt u de ontwikkeling die wordt geschetst door de Schrijverscentrale en bibliotheken, waarbij bepaalde titels op sommige scholen niet meer welkom zijn, en ouders actief collecties 'opschonen'?

Antwoord 3 De Raad voor Cultuur schrijft in zijn advies *Maken (z)onder druk* van januari 2026: 'De Schrijverscentrale, een instelling die bemiddelt tussen scholen en schrijvers, merkt op dat scholen steeds voorzichtiger worden met het boeken van auteurs en dat schrijvers tijdens optredens meer negatief getinte vragen krijgen over hun werk.' Dit is een zorgelijke ontwikkeling. Boeken zijn van groot belang voor de vrijheid van meningsuiting, van ideeën en de vrije toegang tot informatie, zowel voor volwassenen als voor kinderen en jongeren.

Vraag 4 Heeft u zicht op hoe vaak en welke typen titels in Nederland ter discussie worden gesteld of verwijderd uit (school)bibliotheken?

Antwoord 4 Nee.
Hierover zijn geen cijfers bekend.

Vraag 5 Herkent u het beeld uit de Verenigde Staten dat met name boeken over seksualiteit, seksuele diversiteit, LHBTI-personen, vrouwen en minderhedenrechten relatief vaak onderwerp zijn van verwijdering of discussie? In hoeverre speelt dit in Nederland?

Antwoord 5 De Raad voor Cultuur noemt in zijn advies meerdere recente voorbeelden 'waarin de samenleving en de kunsten met elkaar leken te schuren.' De Raad wijst op 'voorvallen rond schrijvers, kunstwerken in de openbare ruimte, theatervoorstellingen, (pop)concerten, filmfestivals, lezingen en discussies in debatcentra, en activiteiten in bibliotheken.' Als voorbeelden voor onderwerpen 'waarover de temperatuur in de maatschappij hoog begon op te

lopen' noemt de Raad onder meer 'racisme, homoseksualiteit en gendervraagstukken', 'de oorlogen in Gaza en Oekraïne of bijvoorbeeld het klimaat.'

Onze referentie
63922739

Vraag 6 Heeft u zicht op in hoeverre georganiseerde belangengroepen druk uitoefenen op bibliotheken en scholen om bepaalde titels te weren of te verwijderen?

Antwoord 6 Nee. Het verwijderen of verplaatsen van boeken is een zorgelijke ontwikkeling, gelet op het belang van de vrijheid van meningsuiting, het recht op toegang tot informatie en de artistieke vrijheid in een democratie.

Vraag 7 Welke waarborgen bestaan er in Nederland om te voorkomen dat politieke of maatschappelijke druk leidt tot beperking van het aanbod in bibliotheken en het onderwijs?

Vraag 8 Welke mogelijkheden ziet u om scholen en bibliotheken beter toe te rusten omstreden boeken te behouden, ook bij bezwaren van ouders of belangengroepen?

Antwoord 7 + 8 Op grond van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) hebben bibliotheken in het kader van hun publieke taak een onafhankelijke positie. Zij beslissen over de samenstelling van hun collecties en laten zich daarbij leiden door de vijf publieke waarden die in artikel 4 van de Wsob zijn vastgelegd. De vijf waarden zijn: onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit en authenticiteit. Bibliotheken houden daarbij in het bijzonder rekening met de samenstelling van de bevolking in het eigen werkgebied.

Recent hebben de Koninklijke Bibliotheek (KB) de Samenwerkende provinciale ondersteuningsinstellingen Nederland (SPN) en de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) het *Gezamenlijke Collectieplan 2026-2030* gepubliceerd. Het vaststellen van dit plan is een wettelijke taak van de KB. In dit plan staat: 'Als bibliotheken erkennen we het recht van ieder individu of groep om bibliotheekmateriaal voor persoonlijk gebruik te weigeren, maar kennen we geen enkel individu of groep het recht toe om de vrijheid van anderen om van datzelfde materiaal gebruik te maken te beperken.' Daarnaast zijn er handreikingen van onder meer Stichting Lezen voor de Bibliotheek op school en provinciale ondersteuningsinstelling Pro Biblio voor de vorming van en het gesprek over collecties.

Uit de onderwijsvrijheid vloeit voort dat scholen inrichtingsvrijheid toekomt. De school kiest voor de leermethode en leermiddelen. In zoverre hebben zij de ruimte om de eigen collectie van de schoolbibliotheken te bepalen. De vrijheid van richting kan met zich brengen dat bijzondere scholen daarbij keuzes baseren op de eigen religieuze of levensbeschouwelijke visie.

De bescherming van de vrijheid van meningsuiting, de toegang tot informatie en de vrije uitwisseling van ideeën is een zaak van iedereen. Daarbij hebben scholen zelf de vrijheid om te kiezen voor een collectie boeken die bij de identiteit van hun school past. In vrijwel elke gemeente is een bibliotheek. Daarmee is er toegang tot veel meer boeken dan op school aangeboden worden.

Vraag 9

Bent u bereid

Onze referentie

om, samen met relevante belangenorganisaties op het gebied van onder andere LHBTI-
emancipatie, gendergelijkheid en seksuele educatie, te verkennen hoe
bibliotheekcollecties op deze thema's beschermd kunnen worden?

63922739

Antwoord 9

Mede gelet

op de onafhankelijkheid van bibliotheken ten aanzien van hun collecties, acht ik het
wenselijk dat deze belangenorganisaties zonder inmenging van de politiek het gesprek
met het bibliotheekveld voeren. In het veld vindt het gesprek over collecties al plaats, op
lokaal niveau en met ondersteuning van landelijke organisaties. Zie daarvoor het
antwoord op vraag 7.

- 1) NRC, 21 april 2026, Van 'A Clockwork Orange' tot fantasy-boek: nooit werden zo
veel titels uit Amerikaanse bibliotheken
verwijderd ([www.nrc.nl/nieuws/2026/04/21/van-a-clockwork-orange-tot-fantasy-
boek-nooit-verdwenen-zo-veel-titels-uit-amerikaanse-bibliotheken-a4926043](http://www.nrc.nl/nieuws/2026/04/21/van-a-clockwork-orange-tot-fantasy-boek-nooit-verdwenen-zo-veel-titels-uit-amerikaanse-bibliotheken-a4926043))